

ÇOCUKLARIN TELEVİZYON VE DİĞER ETKİNLİKLERE HARCADIKLARI SÜRENİN İNCELENMESİ

Neriman Aral* Yaşare Aktaş**

ÖZET : Araştırma, farklı sosyo-ekonomik düzeydeki ilkokul dördüncü ve beşinci sınıfa devam eden kız ve erkek çocukların hafta içi ve hafta sonu televizyon ve diğer etkinliklere harcadıkları sürelerin belirlenmesi, etkinliklere harcanan sürenin zamana, yaşa, cinsiyete ve sosyo-ekonomik düzeye göre farklı olup olmadığının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya 103 çocuk dahil edilmiştir. Çocuklara hafta içi gün ve hafta sonu günlük tutmaları için formlar dağıtılmış ve bu formlara uyku dışında yaptıkları tüm etkinlikleri, sürelerini belirterek yazmaları istenmiştir. Herbir etkinlik için çocuklardan elde edilen veriler toplanarak hafta içi ve hafta sonu gün başına düşen ortalama veriler dakika (gün/dakika) olarak hesaplanmıştır. Çocukların hafta içi ve hafta sonu etkinliklere harcadıkları süreler ile cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey ve yaş değişkenleri arasında fark olup olmadığı varyans Analizi ile test edilmiştir. Araştırma sonucunda etkinliklerden televizyon seyretmeye daha fazla zaman ayrıldığı, kitap okuma, müzik dinleme, resim yapma ya da el sanatları ile uğraşmaya daha az zaman ayrıldığı hafta sonu etkinliklere ayrılan sürelerde artma olduğu, cinsiyetin, sosyo-ekonomik düzeyin ve yaşın etkinliklere ayrılan süreler göre farklılık yaratmadığı belirlenmiştir. Beşinci sınıfa devam eden öğrencilerin ders çalışmaya dördüncü sınıf öğrencilerine göre daha fazla zaman ayırdıkları saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Televizyon izleme, etkinliklere harcanan süre:

ABSTRACT: This research was conducted to determine the time spent for watching television and other activities during the week and weekends by the children attending fourth and fifth grades of primary schools located at various socio-economical level districts. Also, whether or not the time spent on those activities were related to the factors such as time, age, sex, socio-economical levels. To total 103 subjects forms containing the activity types for two week days and two weekend days, were given and they wrote all of their activities except sleep. For each activities data was collected for every child and average minutes per day for the week and for the weekend were accounted. With those activity periods, the relation of variables such as sex, socio-economical level and age was evaluated by variance analyse method. At the end of the research it was found out that children spent more time on watching

television, and lesser time on listening to the music, drawing and handicrafts. Also, weekend activities were taken more time. Sex, socio-economical levels and age did not effect the activity periods. Subjects attending fifth grade spend more time on studing than the fourth grades.

KEY WORDS: Watching television, time spend for the activities.

GİRİŞ

İletişim tarihinde; kitle iletişim araçlarından önce basılı araçların, sonra hareketli filmlerin, daha sonra radyonun, en son olarak da televizyonun geliştiği bilinmektedir. Televizyon yayınlarının başlaması ve gelişmesiyle birlikte diğer kitle iletişim araçlarına karşı duyulan ilginin azaldığı görülmektedir. Televizyonun önde gelen işlevleri arasında eğlendirici ve öğretici nitelikleri sayılabilir. Bunun yanında televizyon bireylerin kendilerini tanımalarına, kişiliklerini geliştirmelerine ortam hazırlayan, zaman zaman izleyicilere düşünme ve eleştirme fırsatı veren önemli bir araçtır [1, 2].

Televizyon görsel ve işitsel duylara yönelik etkili ve ilgi duyulan bir kitle iletişim aracı olması nedeniyle olumlu hizmetlerinin yanı sıra iyi değerlendirilmediğinde, olumsuz sonuçlara da neden olmaktadır. Günümüzde çok izlenen ve hemen hemen her evde bulunan televizyonun çocuk üzerindeki etkilerinin çok olduğu ileri sürülmekte ve çocukların yetişkinlere yönelik programları da izledikleri kabul edilmektedir. Yetişkin programlarında da şiddet ve saldırganlık öğeleri fazla miktarda bulunduğundan çocukların bunlardan etkilenmelerini önlemek pek de kolay olmamaktadır [2, 3, 4].

Kişi günlük yaşamında rutin işleri dışında serbest zamanlarını değerlendirmek için başta eğlence olmak üzere gazete, dergi, kitap okuma, sinema ve tiyatroya gitme gibi çeşitli kültürel faaliyetlere katılmaktadır. Yaşamı değiştiren ve aile yaşamını etkileyen televizyona diğer aktivitelerden daha çok zaman ayrılmakta, çocuklar okuldan arta kalan zamanlarının büyük bir kısmını televizyon izleyerek geçirmektedir.

* Doç. Dr. Neriman Aral, A.Ü.Z.F. Ev Ekonomisi Y.O. Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

** Dr. Yaşare Aktaş, A.Ü.Z.F. Ev Ekonomisi Y.O. Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi.

Televizyon izleyen çocukların sinemaya daha az gittikleri, daha az kitap okudukları ve daha az radyo dinledikleri ileri sürülmektedir [5, 6, 7].

Çocukların televizyonla etkileşimi çok küçük yaşlarda başlamakta ve televizyon seyretme süresi çeşitli etmenlere bağlı olarak değişebilmektedir. Televizyon seyretme süresini çocuğun yaşı, ailenin sosyo-kültürel düzeyi, ailenin çocuk üzerindeki kontrolü televizyondaki kanal sayısı, yayın saatleri ve çeşitliliği etkilemesine rağmen, teknolojik gelişme düzeyi birbirinden farklı olan ülkelerde, televizyon seyretme süreleri ile ilgili bulguların benzerlik gösterdiği vurgulanmaktadır. Okulöncesi dönemdeki çocukların günde ortalama iki-dört saat, ilkokul çağındaki çocukların ise üç-altı saat gibi bir zamanı televizyon ekranı karşısında geçirdikleri, bu sürenin ergenlik döneminde azaldığı görülmektedir. [4, 7-12].

Televizyon, belirli bir konunun alınmasını isteyen tek yönlü bir uğraş olup birey yalnız verilenleri izlemekte, olaylara katılmamaktadır. Çocukların aile bireyleri ile ilişki kurmaya ihtiyaçları olduğu dönemlerde televizyon bu ihtiyacı engeleyerek bağımlılığı güçlendirebilmektedir. Çocuklar saatlerce televizyon önünde oturarak kendilerini dış dünyadan soyutlamakta, özellikle okulöncesi dönem çocukları televizyonda gördükleri her şeyi doğal ve gerçek olarak algılamakta, bazıları ise şiddet öğeleri içeren programları izlerken korkmakta ve dehşete kapılabilmektedir. İnsanları eğlendirmesi düşünülen bir program çocuklar için bir kabus haline gelebilmektedir [6, 7].

Televizyonun etkileri konusunda olumlu ve olumsuz birçok görüş ileri sürülmektedir. Kısaca, televizyonun saldırganlık ve şiddete neden olduğu, bireyi bir fantazi dünyasına çekerek gerçeklerden uzaklaştırdığı, tüketim beklentilerini değiştirdiği, aile ve arkadaşlık ilişkilerinden uzaklaştırdığı, göz sağlığını bozduğu, hareketsizliğe neden olduğu için genel fiziksel gelişimi olumsuz yönde etkilediği, kolay bilgi edinme alışkanlığını vererek okuma zevkini azalttığı ve okuma süresini kısalttığı söylenebilir. Bunlara karşılık bilgilendirme ve sosyalleştirme işlevleri bulunduğu, uygun programlar izlendiğinde dil ve zihin gelişimini teşvik edici olduğu, kişinin günlük yaşantısında ulaşamayacağı görüntüleri getirerek çevresini zenginleştirdiği, eğlendirici olduğuna dair olumlu etkilerinin bulunduğu da kabul edilmektedir. Ayrıca eğitim ve sosyal davranışları kazandırma konusunda da bir potansiyeli olduğu ileri sürülen televizyonun çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak ve yararlarını artırabilmek için televizyondan öğrenmenin gerçekleştirilmesi ve bu öğrenmeyi yöneten zihinsel ve sosyal mekanizmaların ortaya çıkarılması gerekmektedir [4, 9, 11-14].

Günlük yaşamımızda önemli bir yer tutan ve çocuk üzerinde çok önemli etkileri olan televizyona ve diğer etkinliklere ayrılan zamanın incelenmesi, farklı etkinliklere ayrılan zamanın çocuğun cinsiyetine, devam ettiği sınıfa ve sosyo-ekonomik düzeye göre değişip değişmediğinin belirlenmesi önem kazanmaktadır.

MATERYAL VE METOD

Araştırmanın evrenini Ankara il merkezindeki üç farklı sosyo-ekonomik düzeyi temsil eden ilkokulların dört ve beşinci sınıflarına devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Her sosyo ekonomik düzeyi temsil eden okulların saptanmasında Devlet İstatistik Enstitüsü'nün Ankara il merkezi için yapmış olduğu sınıflandırma esas alınmıştır. Araştırma kapsamına alınan semtler, bu semtlerdeki okullar ve okullardan birer dört ve beşinci sınıf basit tesadüfi örneklem yoluyla seçilerek bu sınıflardaki öğrencilerin tamamı araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Araştırmaya dahil edilen 240 öğrenciye günlük tutmaları için form verilerek bunları doldurmaları istenmiştir. Çocukların bir kısmı formları geri getirmedeğinden, bir kısmı da istenilen şekilde doldurmadığından 103 çocuğun formu geçerli sayılarak değerlendirilmiştir.

Araştırmada çocukların hafta içi ve hafta sonu televizyon izleme ve diğer etkinliklere harcadıkları süreleri incelemek amacıyla, çocuklardan hafta içi iki gün ve hafta sonu iki gün olmak üzere toplam dört gün boyunca uyku dışında yaptıkları tüm etkinlik sürelerini belirterek yazmaları (günlük tutmaları) istenmiştir.

Her bir etkinlik için, çocuklardan elde edilen veriler toplanarak hafta içi ve hafta sonu gün başına düşen ortalama veriler dakika (gün/dakika) olarak hesaplanmıştır. Çocukların hafta içi ve hafta sonu etkinliklere harcadığı süreler ile cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey ve yaş değişkenleri arasında fark bulunup bulunmadığı "Varyans Analizi Yöntemi" ile belirlenmiştir.

Gruplararası farkın önemli çıkması durumunda farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını saptamak amacıyla "Duncan Testi" yapılmıştır [15].

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma, ilkokul dört ve beşinci sınıfa devam eden farklı sosyo-ekonomik düzeydeki kız ve erkek çocukların hafta içi ve hafta sonu çeşitli etkinliklere ayırdıkları süreler arasındaki farklılığın belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Çocuklardan elde edilen veriler gün/dakika olarak hesaplanmış ve aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

Tablo 1. Araştırma Kapsamına Alınan Çocukların Cinsiyetlerine Göre Hafta İçi ve Hafta Sonu Etkinliklere Harcadıkları Sürelere Ait Ortalamalar, Standart Hatalar ve Etkinlik Gruplarının Karşılaştırılmasına İlişkin Duncan Testi Sonuçları.

Etkinlik	KIZ (n=60)		ERKEK (n=43)	
	Hafta İçi	Hafta Sonu	Hafta İçi	Hafta Sonu
TV İzleme	A94.55±1.24	A122.78±1.35	A110.33±1.77	A151.26±2.46
Oyun Oynama	B49.93±0.92	A119.55±1.58	B80.63±1.23	B120.12±2.22
Ders Çalışma	A91.48±1.01	B97.03±1.46	AB94.58±1.56	C73.86±1.43
Kitap Okuma	C21.15±0.49	C35.13±0.87	C9.51±0.63	D11.93±0.76
Diğer (müzik, resim, el san.)	C8.98±0.38	D10.70±0.48	C4.70±0.26	D8.93±0.45

Tablo 2. Araştırma Kapsamına Alınan Çocukların Cinsiyetlerine Göre Hafta İçi ve Hafta Sonu Etkinliklere Harcadıkları Sürelere Ait Varyans Analizi Sonuçları.

	SD	Kareler Ortalaması	SD Hata	Kareler Ort. Hata	F
Cinsiyet	1	529.4	101	5135.88	0.10
Zaman	1	86145.1	101	2444.57	35.24**
Etkinlik	4	482271.8	404	5794.66	83.23**
Cinsiyet-Zaman	1	6970.2	101	2444.57	2.85
Cinsiyet-Etkinlik	4	14235.3	404	5794.66	2.46 *
Zaman-Etkinlik	4	32387.2	404	2609.61	12.41**
Cinsiyet-Zaman-Etkinlik	4	4203.8	404	2609.61	1.61

* P<0.05

**P<0.01

Tablo 1 ve 2 incelendiğinde; kızların hafta içi televizyon izleme (94.55 dak.) ve ders çalışmaya (91.48 dak.), hafta sonu televizyon izleme ve oyun oynamaya daha fazla zaman ayırdıkları belirlenirken, erkeklerin gerek hafta içi gerekse hafta sonu televizyon izlemeye (sırasıyla; 110.33 dak. ve 151.26 dak.) daha fazla zaman ayırdıkları belirlenmiştir. Ayrıca hem erkeklerin hem de kızların televizyon izlemeye ve oyun oynamaya hafta sonu hafta içine oranla daha fazla zaman ayırdıkları bulunmuştur. Bununla birlikte her iki cinsiyet grubunda da hafta sonu oyun oynama süresinin (kız 119.55 dak., erkek 120.12 dak.) ders çalışma süresinden (kız 97.03 dak., erkek 73.86 dak.) daha fazla olduğu saptanmıştır.

Ayrıca her iki cinsiyetteki çocukların kitap okuma etkinliğine diğer etkinliklerden daha az zaman ayırdıkları ve kızların erkeklere göre bu etkinliğe daha fazla zaman ayırdıkları saptanmıştır.

Yapılan analizler sonucunda da; kız ve erkek çocukların hafta içi ve hafta sonu etkinliklere ayırdıkları süreler arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı (P>0.05), hafta içi ve hafta sonu etkinliklere ayrılan zaman arasındaki farkın; etkinliklere

ayrılan süreler arasındaki farklılığın cinsiyet-etkinlik, zaman-etkinlik arasındaki etkileşim sonucunda ayrılan süreler arasındaki farkın önemli olduğu (P<0.05, P<0.01) belirlenmiştir. Cinsiyet, zaman ve etkinliklere ayrılan süre arasındaki etkileşimin anlamlı olmadığı da (P>0.05) bulunmuştur. Yapılan Duncan Testi sonucunda farklılığın televizyona harcanan süreden kaynaklandığı belirlenmiştir.

Yapılan çeşitli çalışmalarda ilkökul çocuklarının televizyon karşısında günde yaklaşık ikibuçuk-dört saat gibi bir süre harcadıkları, ancak çocukların bu alışkanlıklarının ülkeden ülkeye farklılık gösterdiği belirtilmiştir [7, 9, 12].

Araştırma sonuçlarını incelediğimizde; ülkemizde çocukların günde yaklaşık olarak bir-ikibuçuk saat arası televizyon izledikleri ve diğer ülkelerle karşılaştırıldığında bu sürenin diğer ülkelerdeki televizyon izleme süresinin daha altında olduğu görülmektedir. Bu durumun ülkemizde ders müfredatının diğer ülkelere oranla daha yoğun olması ve öğrencilere verilen ev ödevlerinin fazlalığından kaynaklandığı söylenebilir.

Çocukların televizyon izlemeye oyun oynama,

Tablo 3. Araştırma Kapamına Alınan Çocukların Sosyo-Ekonomik Düzeylerine Göre Hafta İçi ve Hafta Sonu Etkinliklere Harcadıkları Sürelere Ait Ortalamalar, Standart Hatalar ve Etkinlik Gruplarının Karşılaştırmasına İlişkin Duncan Testi Sonuçları.

Etkinlik	ÜST SED (n=43)		Orta SED (n=38)		Alt SED (n=22)	
	Hafta İçi	Hafta Sonu	Hafta İçi	Hafta Sonu	Hafta İçi	Hafta Sonu
TV İzleme	A112.05±2.18	A154.28±2.37	A95.45±1.54	A120.76±2.07	A89.65±2.72	B120.36±4.2
Oyun Oynama	B60.56±1.52	B109.40±1.94	B64.63±1.32	B94.29±1.52	A63.77±2.33	A184.14±4.99
Ders Çalışma	A110.33±1.44	B105.70±1.94	A83.16±1.61	C72.82±2.03	A75.09±2.82	C76.64±3.01
Kitap Okuma	C9.53±0.55	C20.09±1.25	C23.92±0.91	D28.92±0.93	B16.32±1.08	D29.91±2.12
Diğer (müzik, resim, el san.)	C7.93±0.43	C3.81±0.25	D5.32±0.33	D14.84±0.88	B9.00±1.21	D13.55±1.26

Tablo 4. Araştırma Kapsamına Alınan Çocukların Sosyo-Ekonomik Düzeylerine Göre Hafta İçi ve Hafta Sonu Etkinliklere Harcadıkları Sürelere Ait Varyans Analizi Sonuçları.

	SD	Kareler Ortalaması	SD Hata	Kareler Ort. Hata	F
Sosyo-Eko.Düzye	2	8711.2	100	5018.31	1.74
Zaman	1	109663.6	100	2363.84	46.39**
Etkinlik	4	427561.0	400	5663.12	75.50**
SED-Zaman	2	8743.9	100	2363.84	3.70 *
SED-Etkinlik	8	16591.5	400	5663.12	2.93**
Zaman-Etkinlik	4	38792.1	400	2555.68	15.18**
SED-Zaman-Etkinlik	8	6103.2	400	2555.68	2.39 *

* P<0.05

**P<0.01

kitap okuma ve diğer etkinliklere ayırdıkları zamandan daha fazla zaman ayırmalarında bilinçli bir şekilde televizyon izleme davranışının tam anlamıyla yerleşmiş olmaması, televizyonun daha çekici eğlendirici olması ve ailelerin çocukların televizyon izlemeleri konusunda yeterince yönlendirici ve kontrol edici davranmamalarının etkili olduğu söylenebilir.

Erkeklerin kızlara oranla televizyon karşısında daha fazla zaman harcadıkları, kızların ise erkeklere oranla kitap okumaya daha fazla zaman ayırdıkları ile ilgili araştırma sonucunun diğer araştırma bulgularıyla tutarlı olduğu görülmektedir. Bu çalışmalara göre, erkeklerin televizyon izleme ve serbest oyuna kızlardan daha fazla zaman harcadıkları, kızların erkeklere oranla kitap okumaya daha fazla zaman ayırdıkları bulunmuştur [8, 16].

Tablo 3'de araştırma kapsamına alınan çocukların sosyo-ekonomik düzeylerine göre hafta içi ve hafta sonu etkinliklere harcadıkları süreler incelendiğinde; üst ve orta sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerden gelen çocukların hafta içi televizyon izleme (üst SED: 112.05 dak., orta SED: 95.45 dak.) ve ders çalışma

(üst SED: 110.33 dak., orta SED: 83.16 dak.) etkinliklerine, hafta sonu televizyon izleme etkinliğine (üst SED: 154.28 dak., orta SED: 120.76 dak.) daha fazla zaman ayırdıkları bulunmuştur. Alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerden gelen çocukların ise hafta içi televizyon izleme (89.64 dak.), oyun oynama (63.77 dak.) ve ders çalışma (75.09 dak.) etkinliklerine ayırdıkları süreler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ancak hafta sonu oyun oynama (184.14 dak.) etkinliğine diğer etkinliklerden daha fazla zaman ayırdıkları saptanmıştır.

Yapılan analizler sonucunda da üç sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerden gelen çocukların etkinliklere ayırdıkları süreler arası farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı (P>0.05) hafta içi ve hafta sonu etkinliklere ayrılan zaman arasındaki farkın, etkinliklere ayrılan süreler arasındaki farklılığın, sosyo ekonomik düzey-zaman, sosyo ekonomik düzey-etkinlik, zaman-etkinlik ve sosyo ekonomik düzey-zaman ve etkinlik etkileşimlerine göre harcanan süreler arasındaki farklılığın anlamlı olduğu (P<0.05, P<0.01) saptanmıştır (Tablo 4).

Tablo 5. Araştırma Kapamına Alınan Çocukların Sosyo-Ekonomik Düzeylerine Göre Hafta İçi ve Hafta Sonu Etkinliklere Harcadıkları Sürelere Ait Ortalamalar, Standart Hatalar ve Hafta İçi ve Hafta Sonu Gruplarının Karşılaştırmasına İlişkin Duncan Testi Sonuçları.

Etkinlik	ÜST SED (n=43)		Orta SED (n=38)		Alt SED (n=22)	
	Hafta İçi	Hafta Sonu	Hafta İçi	Hafta Sonu	Hafta İçi	Hafta Sonu
TV İzleme	B112.05±2.18	A154.28±2.37	B95.45±1.54	A120.76±2.07	B89.65±2.72	A120.36±4.2
Oyun Oynama	B60.56±1.52	A109.40±1.94	B64.63±1.32	A94.29±1.52	B63.77±2.33	A184.14±4.99
Ders Çalışma	A110.33±1.44	A105.70±1.94	A83.16±1.61	A72.82±2.03	A75.09±2.82	A76.64±3.01
Kitap Okuma	A9.53±0.55	A20.09±1.25	A23.92±0.91	A28.92±0.93	A16.32±1.08	A29.91±2.12
Diğer (müzik, resim, el san.)	A7.93±0.43	A3.81±0.25	A5.32±0.33	A14.84±0.88	A9.00±1.21	A13.55±1.26

Tablo 5 incelendiğinde alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerden gelen çocuklar hafta sonu oyun oynamaya 184.14 dakika ayırırken üst sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerden gelen çocuklar 109.40 dakika ve orta sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerden gelen çocukların ise 94.29 dakika ayırdıkları saptanmıştır. Üst sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerden gelen çocukların oyun aktivitesi için ayıracakları bu süreyi daha çok televizyon izlemeye harcadıkları belirlenmiştir. Hafta için hafta sonu karşılaştırıldığında televizyon izleme ve oyun oynamaya hafta sonu daha fazla zaman ayrıldığı ve yapılan Duncan Testi sonucunda farklılığın hafta sonundan kaynaklandığı, ders çalışma, kitap okuma ve diğer etkinlik gruplarına ayrılan sürelerin hafta içi ve hafta sonuna göre farklılığının anlamlı olmadığı saptanmıştır.

Tablo 6 incelendiğinde hafta içi televizyon izlemenin üst sosyo-ekonomik düzeyde daha fazla olduğu ancak yapılan Duncan Testi sonucunda bu farklılığın anlamlı olmadığı hafta sonu televizyon izlemede istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu

görülmektedir. Oyun oynama etkinliğine ise hafta sonu alt sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların daha fazla zaman ayırdıkları ve üst ve orta sosyo-ekonomik düzeyden anlamlı derecede farklı olduğu belirlenmiştir. Hafta içi ve hafta sonu ise ders çalışmaya üst sosyo-ekonomik düzeyde daha fazla zaman ayrıldığı farklılığında bu gruptan kaynaklandığı saptanmıştır. Üst sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerden gelen çocukların hafta içi ve hafta sonu televizyon izleme ve ders çalışmaya daha fazla zaman ayırdıkları da görülmektedir. Ailenin sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi yükseldikçe çocukları ile ilgili eğitimsel değerlerinin ve beklentilerinin arttığı ve çocuklarını bu yönde yönlendirdikleri belirtilebilir. Çocukların oyun oynayarak değerlendirecekleri süreyi televizyon karşısında harcamalarında da; yeterli oyun alanlarına sahip olmamalarının ve ailelerinin tehlikeli olabileceği endişesi ile çocuklarının sokakta oynamalarına fazla izin vermemelerinin neden olduğu söylenebilir. Ayrıca kitap okuma ve diğer faaliyetlere ayrılan zaman arasında sosyo-ekonomik düzeye göre anlamlı bir farklılık olmadığı da yapılan Duncan Testi sonucunda belirlenmiştir.

Tablo 6. Araştırma Kapamına Alınan Çocukların Sosyo-Ekonomik Düzeylerine Göre Hafta İçi ve Hafta Sonu Etkinliklere Harcadıkları Sürelere Ait Ortalamalar, Standart Hatalar ve Sosyo-Ekonomik Düzeylerin Karşılaştırmasına İlişkin Duncan Testi Sonuçları.

Etkinlik	ÜST SED (n=43)		Orta SED (n=38)		Alt SED (n=22)	
	Hafta İçi	Hafta Sonu	Hafta İçi	Hafta Sonu	Hafta İçi	Hafta Sonu
TV İzleme	A112.05±2.18	A95.45±1.54	A89.65±2.72	A154.28±2.37	A120.76±2.07	B120.36±4.20
Oyun Oynama	B60.57±1.52	B64.63±1.32	B63.77±2.33	B109.40±1.94	A94.29±1.52	A184.14±4.99
Ders Çalışma	A110.33±1.44	B83.16±1.61	B75.09±2.82	A105.70±1.94	B72.82±2.03	B76.64±3.01
Kitap Okuma	A9.53±0.55	A23.92±0.91	A16.32±1.08	A20.09±1.25	A28.92±0.93	A29.91±2.12
Diğer (müzik, resim, el san.)	A7.93±0.43	A5.32±0.33	A9.00±1.21	A3.81±0.25	A14.84±0.88	A13.55±1.26

Tablo 7. Araştırma Kapsamına Alınan Çocukların Sınıf Düzeylerine Göre Hafta İçi ve Hafta Sonu Etkinliklere Harcadıkları Sürelere Ait Ortalamalar, Standart Hatalar ve Etkinlik Gruplarının Karşılaştırmasına İlişkin Duncan Testi Sonuçları.

Etkinlik	4. SINIF (n=37)		5. SINIF (n=66)	
	Hafta İçi	Hafta Sonu	Hafta İçi	Hafta Sonu
TV İzleme	A107.54±2.31	A140.54±2.99	A97.55±1.06	A131.38±1.23
Oyun Oynama	B76.14±1.52	A148.46±2.67	B55.24±0.85	B103.71±1.49
Ders Çalışma	B69.24±1.23	B59.97±1.55	A105.97±1.03	B102.71±1.28
Kitap Okuma	C23.19±0.93	C16.24±0.75	C12.42±0.37	C30.61±0.81
Diğer (müzik, resim, el san.)	C6.95±0.39	C13.73±0.93	C7.33±0.31	D7.85±0.28

Tablo 8. Araştırma Kapsamına Alınan Çocukların Sınıf Düzeylerine Göre Hafta İçi ve Hafta Sonu Etkinliklere Harcadıkları Sürelere Ait Varyans Analizi Sonuçları.

	SD	Kareler Ortalaması	SD Hata	Kareler Ort. Hata	F
Sınıf	1	123.8	101	5139.89	0.02
Zaman	1	88894.1	101	2513.50	35.37**
Etkinlik	4	444914.9	404	5612.15	79.28**
Sınıf-Zaman	1	8.1	101	2513.50	0.00
Sınıf-Etkinlik	4	32667.9	404	5612.15	5.82**
Zaman-Etkinlik	4	35253.4	404	2613.79	13.49**
Sınıf-Zaman-Etkinlik	4	3781.3	404	2613.79	1.45

* P<0.05

**P<0.01

Tablo 7 ve 8'de araştırma kapsamına alınan çocukların sınıf düzeylerine göre hafta içi ve hafta sonu etkinliklere harcadıkları sürelere ait ortalamalar ve varyans analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo incelendiğinde, dördüncü sınıfa devam eden çocukların beşinci sınıfa devam eden çocuklara oranla hafta içi (tv. izleme: 107.54 dak., oyun oynama: 76.14 dak.) ve hafta sonu (tv. izleme.: 140.54 dak., oyun oynama: 148.46 dak.) televizyon izleme ve oyun oynama etkinliklerine diğer etkinliklerden daha fazla zaman ayırdıkları, beşinci sınıfa devam eden çocukların da dördüncü sınıfa devam eden çocuklara oranla hafta içi (105.97 dak.) ve hafta sonu (102.71 dak.) ders çalışmaya daha fazla zaman ayırdıkları bulunmuştur. Her iki sınıfta da çocukların oyun oynama ve televizyon izleme etkinliğine hafta sonu daha fazla zaman ayırdıkları saptanmıştır.

Yapılan analizlerde de; dört ve beşinci sınıfa devam eden çocukların hafta içi ve hafta sonu etkinliklere ayırdıkları süreler arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı (P>0.05), hafta içi ve hafta sonu etkinliklere ayrılan zaman arasındaki

farkın, etkinliklere harcanan süreler arasındaki farklılığın, sınıf-etkinlik, zaman-etkinlik etkileşimi sonucunda harcanan zaman arasındaki farkın önemli olduğu (P<0.05, P<0.01) belirlenmiştir. Ayrıca sınıf-zaman-etkinlik etkileşimi sonucunda etkinliklere ayrılan süre arasındaki farklılığın önemli olmadığı da (P>0.05) saptanmıştır.

Beşinci sınıfa devam eden çocukların dördüncü sınıfa devam eden çocuklara oranla ders çalışmaya daha fazla zaman ayırmalarında ilkökul son sınıf çocuklarının girecekleri sınavlara hazırlanmalarının neden olduğu söylenebilir. Ayrıca beşinci sınıf öğrencilerinin dördüncü sınıf öğrencilerine göre televizyon izlemeye daha az zaman ayırdıkları görülmüştür. Beşinci sınıfta daha az televizyon izlemenin nedeninin sınavlara hazırlanma olabileceği gibi yaşla birlikte televizyon izlemede ki azalmadan kaynaklanabileceği de söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda araştırma kapsamına alınan çocukların hafta içi televizyon izleme ve ders çalışmaya, hafta sonu ise televizyon seyretmeye daha

fazla zaman ayırdıkları, diğer aktivitelere (resim yapma, müzik dinleme, spor yapma gibi) ve kitap okumaya daha az zaman ayırdıkları saptanmıştır. Erkek çocukların kızlara, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerden gelen çocukların alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerden gelen çocuklara, dördüncü sınıfa devam eden çocukların beşinci sınıfa devam eden çocuklara oranla daha fazla televizyon izledikleri belirlenmiştir.

Çocuğun kendini ifade edebildiği, yaratıcı potansiyelini kullanabildiği, dil, sosyal, zihinsel, duygusal, motor becerilerini ve yeteneklerini geliştirebildiği en uygun fırsat olan oyuna, kitap okumaya, resim yapmaya, müzikle uğraşmaya televizyondan daha az zaman ayırdığı gözlenmiştir.

Televizyonun her evde bulunması, kolay ulaşılabilir bir araç olması, göze ve kulağa hitap etmesi nedeniyle çocuklar üzerinde aile ve okuldan sonra çok etkili olabilmektedir. Ancak, televizyon çocuklara yönelik programlara yön verse bile daha çok yetişkinlere yönelik bir kitle iletişim aracı olduğundan, kontrol edilmediğinde çocuklar, daha çok yetişkinler için hazırlanmış ve zararlı etkileri olan programları izleyebilmektedir.

Televizyonun çocuk üzerindeki olumsuz etkilerinin çoğu, televizyon izleme süresi ve içeriğinin denetlenmesi ile azaltılabilir. Anne-baba çocuğun yetişkinlere yönelik programları izlemesini engelleyebilir. Bunun için zaman zaman televizyon kapatılarak müzik dinlemek ya da kitap okumak gibi farklı uğraşlarla anne-babalar çocuklarına model olabilirler. Çocuklara uygun olan programlar ebeveynle birlikte izlenerek program hakkında sohbetler yapılabilir. Çocuklar için hazırlanan televizyon programlarında eğitsel bir yöntemin izlenmesi ve somut örneklerle konunun çocuklara yaşatılarak aktarılması, bu yayınlar aracılığı ile çocuklara toplumsal değerlerin aktarılması ve ailelerin çocukların izleyecekleri programlar konusunda bilinçlendirilmeleri gerekmektedir. Televizyonun bilinçli bir şekilde kullanıldığında aileye, okula ve topluma yardımcı olabilecek bir araç konumunda olduğu da unutulmamalıdır. Ayrıca çocuklar için hazırlanmış olan kitapların ilgi çekici ve cazip hale getirilmesi çocukların gidebilecekleri kütüphanelerinin sayılarının çoğaltılması, çocuk oyun alanlarının sayılarının artırılması, oyun alanlarının yaratıcı ve uyarıcı oyun alanları haline getirilmesi, ailelerin çocukların uğraşı alanları ile ilgilenmeleri ve onları yetenekleri doğrultusunda yönlendirmeleri önerilebilir.

KAYNAKÇA

- [1] ÇİLENTİ, K., (1979). *Çocuk ve Kitle İletişim Araçları. Çocuk ve Eğitim*. Türk Eğitim Derneği Yayınları. Şafak Mat. Ankara.
- [2] YAVUZER, H., (1993). *Çocuk Psikolojisi*. Remzi Kitapevi, İstanbul.
- [3] KATZ, L. G., (1989). Televizyon ve Çocuk. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*. 6; 42-44.
- [4] ŞAHİN, N., (1990). Televizyon ve Öğrenme. Türkiye'de Çocuğun Durumu 1990'ların Çocuk Politikası Kongresi. UNICEF.
- [5] MUNSINGER, H., (1975). *Fundamentals of Child Development*. Holt, Rinehart and Winston, San Diego.
- [6] DEĞERİ, Ç., (1979). *Televizyonun İlkokul Öğrencileri Üzerine Etkisi*. A.Ü. Sosyal Bil. Ens. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- [7] DWORETZKY, J. P., (1981). *Introduction to Child Development*. West Pub. Comp. U.S.A.
- [8] HURLOCK, E. B., (1978). *Child Development*. Mc Graw-Hill Book Co. Singapore.
- [9] STEWART, A. C. ve FRIEDMAN, S., (1987). *Child Development. Infancy Through Adolescence*. John Wiley & Sons. Cop. U.S.A.
- [10] SAĞLAM, D., (1990). *Televizyon Reklamlarının Çocuklar Üzerindeki Etkileri*. İ.T.Ü. Fen Bilimleri Ens. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- [11] BEE, H., (1992). *The Developing Child*. Harper Collins College Pub. New York.
- [12] VASTA, R., HAITH, M. M. ve MILLER, S. A., (1992), *Child Psychology. The Modern Science*. John Wiley and Sons. Inc. New York.
- [13] ANSELMO, S., (1987). *Early Childhood Development: Prenatal Through Age Eight*. Macmillan Pub. Comp. U.S.A.
- [14] BERGER, K. S., (1988). *The Developing Person Through the Life Span*. Worth Pub. Inc. New York.
- [15] CARRIERE, K.C. ve REINSEL, G.C. 1993. Optimal two period Repeated Measurement Design with Two or More Treatment. *Biometrika*, 80(4):924-929.
- [16] MAULDIN, T. ve MEEKS, C. B., (1990). Sex Differences in Children's Time Use. *Sex Roles*. 22(9/10). 537-554.